

Kadernota 2023 - 2026

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Leeswijzer	5
Proces en gevraagd besluit.....	7
Ontwikkelingen per programma	8
Bestuurlijke vernieuwing	9
Zorgzame gemeente	10
Vitale gemeente	13
Leefbare gemeente	14
Financiële ontwikkelingen per programma	15
Bestuurlijke vernieuwing	16
Zorgzame gemeente	20
Vitale gemeente	24
Leefbare gemeente	27
Overige ontwikkelingen voor het financieel perspectief	31
Weerstandsvermogen	37
Reserves	39

Inleiding

Voor u ligt de Kadernota 2023-2026 van de gemeente Den Helder. In verband met de vorming van een nieuw college is ervoor gekozen een beleidsarme kadernota op te stellen. Alleen de trends en ontwikkelingen die zich in onze gemeente en omgeving voordoen zijn opgenomen en financieel zijn de autonome ontwikkelingen vermeld. Na de totstandkoming van een nieuwe coalitie met een programma kunnen deze vertaald worden in de begroting 2023-2026. De kadernota heeft dus vooral het karakter van een weergave van de actuele stand van zaken.

De kadernota verschijnt in een tijd van veel onzekerheden. Hierbij moet u denken aan:

1. De oorlog in Oekraïne geeft veel onzekerheid over de effecten daarvan op de economie in Europa. En niet alleen op de economie maar ook op de uitgaven voor defensie. Wat betekent dat voor de ontwikkeling van de haven en de werkgelegenheid van onze gemeente?
2. De gestegen kosten en energie voor inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen hebben impact;
3. Er is sprake van een extreem hoge inflatie. Hoe lang zal deze aanhouden en welk effect heeft die op de uitgaven aan investeringen, onderhoud van de fysieke omgeving, salarissen en de vergoeding ervan door het Rijk?
4. De arbeidsmarkt overspannen. Wat betekent dit voor de mogelijkheden om mensen met een uitkering weer aan het werk te helpen? En wat betekent het aan de andere kant om ervaren medewerkers binnen de gemeente te kunnen aannemen en te behouden?
5. Het Rijk heeft te maken met een flinke toename van uitgaven. Welk effect zal dat hebben op de uitkering gemeentefonds? En daarnaast: wat zal het definitieve effect zijn van de herziening van het gemeentefonds, die eind 2021 op € 34 per inwoner nadelig werd berekend? En hoe moeten we rekening houden met de kortingen die het Rijk vanaf 2026 heeft ingeboekt en die moeten worden gecompenseerd met meer eigen middelen voor gemeenten, waarvoor de discussie nog moet worden gestart?
6. De klimaatverandering en noodzaak van terugdringing van CO₂ lijkt naar de achtergrond te verdwijnen in het nieuws, maar mede door de recente uitspraak van een rechter over de stikstofproblematiek staan natuur, milieu en klimaat weer hoog op de agenda van gemeenten. Daarbij lijken woningbouw, (landbouw)bedrijven, duurzame energie en meer mogelijkheden voor natuurontwikkeling met elkaar te concurreren op het gebied van de beschikbare ruimte. Dit zal de komende jaren veel investeringen vergen en creativiteit om tot bevredigende oplossingen te komen.
7. En dan, niet te vergeten, kan een nieuwe corona-epidemie van grote invloed zijn op allerlei (nieuwe) plannen.

Bij het opmaken van de begroting is in ieder geval bekend wat het Rijk met zijn uitkering gemeentefonds gaat doen. Veel van de andere onzekerheden zullen de komende bestuursperiode een grotere of kleinere rol gaan spelen. De afgelopen bestuursperiode is er ingezet om als gemeente weer te gaan voor groei in plaats van te anticiperen op krimp. Met alle activiteiten die daarvoor zijn ingezet en de uitdagingen die de gemeente heeft zal de komende periode die koers voortgezet worden.

De kadernota sluit niet met een positief saldo alle vier de jaren. Dat is het gevolg van het feit dat er geen beleid is meegenomen maar slechts de autonome ontwikkelingen zijn verwerkt. In de kadernota is rekening gehouden met extra stijging van een aantal kostenposten als de personeelskosten en de kosten van duurdere grondstoffen en uitbesteed werk in verband met de hogere inflatie. De verwachting is dat de meicirculaire in ieder geval een deel van die kostenstijging zal meenemen.

De maartbrief die een indicatie geeft van de uitkomsten van de meircirculaire, geeft in dit verband het beeld van een positiever financieel perspectief.

Een ding is zeker: de nieuwe bestuursperiode wordt een hele belangrijke en interessante!

Leeswijzer

Deze Kadernota 2023 - 2026 is anders van opzet dan u van ons gewend bent. Naast het feit dat sprake is van een zogeheten 'beleidsarme' Kadernota is deze door middel van een nieuwe planning & controlapplicatie, genaamd LIAS, geproduceerd. Over het beleidsarme karakter van deze Kadernota wordt u in de inleiding nader geïnformeerd.

In deze Kadernota treft u na de inleiding, een schets van het proces en het van uw raad gevraagde besluit, het hoofdstuk Ontwikkelingen per programma aan. In een reguliere Kadernota worden daar ook de doelen, de indicatoren en een beschrijving van wat we gaan doen om die doelen te bereiken (de activiteiten), opgenomen. Dit laatste hangt samen met het beleid dat de gemeente binnen de programma's voert.

In een beleidsarme Kadernota past dat niet goed en worden mogelijke aanpassingen op deze onderdelen doorgeschoven naar de Programmabegroting 2023. De trends en ontwikkelingen die spelen op de verschillende onderdelen van de programma's worden wel gepresenteerd.

In het hoofdstuk Financiële ontwikkelingen per programma worden de financiële mutaties die leiden tot een aanpassing van het begrote saldo per programma weergegeven. We maken onderscheid in de volgende soorten wijzigingen:

1. Autonome ontwikkelingen
2. Autonome ontwikkelingen, bovenmatig
3. Mutaties kleiner dan of gelijk aan € 10.000
4. Administratieve wijzigingen

Toelichting:

1. Autonome ontwikkelingen.
Dit zijn toekomstige ontwikkelingen waar de organisatie géén inhoudelijke invloed op heeft. Er is hierbij geen sprake van een keuzemogelijkheid. De financiële effecten zijn onontkoombaar en noodzakelijk.
Om te bepalen of een mutatie een autonome ontwikkeling is, worden twee criteria gehanteerd:
  1. de ontwikkeling is voor de gemeente niet beïnvloedbaar;
  2. de (negatieve) financiële gevolgen van de ontwikkeling kunnen niet zonder meer door de organisatie zelf binnen de taakvelden/kostenplaatsen worden opgevangen.
2. Autonome ontwikkelingen bovenmatig.
Onder deze soort wijzigingen worden de gevolgen van bovenmatige financiële ontwikkelingen door gestegen kosten van derden in beeld gebracht.
Zie voor een nadere toelichting het hoofdstuk 'Overige ontwikkelingen voor het financieel perspectief'.
3. Mutaties kleiner dan of gelijk aan € 10.000.
Deze relatief geringe actualisaties hebben slechts een marginaal effect op de begroting in relatie tot de totale omvang van de gemeentelijke begroting (in 2023 ongeveer € 215 miljoen). Deze bedragen worden dus wel financieel verwerkt, maar zijn alleen met één regel als totaalbedrag per programma in de Kadernota zichtbaar.

4. Administratieve wijzigingen.

Dit zijn financiële wijzigingen binnen de lasten of de baten echter zonder financieel effect. Feitelijk zijn dit correcties van begrote bedragen die op een ander(e) taakveld/kostendrager binnen één programma begroot moeten worden. In enkele gevallen is ook sprake van programma-overstijgende administratieve wijzigingen. In dat geval is een formeel begrotingsbesluit van de gemeenteraad aan de orde, aangezien de raad de begroting op programmaniveau vaststelt. Omdat deze wijzigingen geen begrotingseffect hebben, leggen we deze wijzigingen in één besluit bij de programmabegroting aan u voor.

Relatie met de Eerste tussenrapportage 2022.

Dit jaar wordt gelijktijdig met de behandeling van de Kadernota in de raad ook de Eerste tussenrapportage over 2022 ter besluitvorming voorgelegd. In vorige jaren was dit meestal op een later moment. Het voordeel van gelijktijdige aanbieden van beide documenten is dat de structurele financiële effecten van autonome ontwikkelingen uit de eerste tussenrapportage in 2022 meegenomen kunnen worden in de Kadernota.

In de tabellen bij de Financiële ontwikkelingen per programma treft u het volgende aan.

1. Het overzicht van de geraamde bedragen vòòr bestemming + de mutaties in de reserves.
Dit zijn de totalen in euro's per programma gesplitst in baten (ontvangsten) en lasten (uitgaven) en daaronder de totalen van de mutaties van de reserves die op dat programma betrekking hebben, ook naar stortingen (asten) en onttrekkingen (baten). Vervolgens is daarin opgenomen het totale saldo van baten en lasten van dat programma. Reserves zijn de 'spaarpotjes' van de gemeente die ingezet kunnen worden voor specifieke doeleinden (bestemmingsreserves) of voor algemene doeleinden, waaronder de dekking van een incidenteel begrotingstekort (algemene reserve). Het begrip 'vòòr bestemming' betekent dat de mutaties in de reserves nog niet in dat positieve of negatieve saldo zijn verwerkt.
2. Overzicht van de geraamde bedragen per stand.
Een 'stand' is de stand (het saldo) van de begroting van een productie binnen de planning & controlcyclus. Per stand wordt het totaal van het programma geteld. Dus de start in deze Kadernota vormen de jaarschijven 2023-2025 van de vastgestelde programmabegroting 2022-2025.(= stand primitieve begroting). Vervolgens worden de structurele financiële gevolgen van de hiervoor genoemde soorten wijzigingen uit de Eerste tussenrapportage zichtbaar gemaakt (= stand eerste tussenrapportage). Ten slotte worden de soorten wijzigingen die zich vanaf 2023 voordoen en die dus meegenomen zijn in deze kadernota gepresenteerd (= stand kadernota).

Proces en gevraagd besluit

Wij stellen voor om op basis van de hier gepresenteerde cijfers en de uitkomsten van de meicirculaire (waarvan u de analyse ontvangt voorafgaand aan de behandeling van deze kadernota in de raad) te komen tot een voorstel voor maatregelen die leiden tot een sluitende begroting en meerjarenraming.

1. De Kadernota 2023-2026 vast te stellen en als uitgangspunt te nemen voor de voorbereiding van Programmabegroting 2023-2026.

Ontwikkelingen per programma

Hierna volgen de ontwikkelingen per programma:

Bestuurlijke vernieuwing

Trends en ontwikkelingen

Voor het programma Bestuurlijke vernieuwing zijn de volgende trends en ontwikkelingen van belang:

1. Participatie
Gemeenten zoeken naar meer mogelijkheden om inwoners, bedrijven en instellingen te betrekken bij wat er in de gemeente gebeurt, en dat al zo vroeg mogelijk in het proces. Steeds vaker ontstaan er initiatieven waarbij mensen de regie zelf in eigen hand nemen.
2. Diversiteit
Door groeiende diversiteit is er meer aandacht gekomen voor verschillen in onze samenleving.
3. Internet
Voor dienstverlening, communicatie en mediagebruik zijn we grotendeels afhankelijk geworden van het internet. Mensen gaan steeds vaker de straat en internet op om aandacht te krijgen voor wat zij belangrijk vinden. Zij eisen actie en verantwoordelijkheid van overheden en bedrijven.
4. Personeel
Het is steeds lastiger om (geschikt) personeel in dienst te krijgen door de overspannen arbeidsmarkt in combinatie met ambities van gemeenten.
5. Datagebruik
Gemeenten werken steeds meer met data (digitale gegevens) bij de beleidsvorming. Om zo sneller te signaleren waar mogelijke knelpunten zitten en resultaten te verbeteren.
6. Wet Open Overheid (Woo)
De Wet open overheid (Woo) treedt per 1 mei 2022 in werking. De Woo bepaalt dat een aantal categorieën van documenten actief geopenbaard moeten worden (d.w.z. het openbaren van die documenten door bestuursorganen uit zichzelf, zonder verzoek van een persoon). Deze actieve openbaarmaking wordt gefaseerd over meerdere jaren ingevoerd.
7. Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer
Naar verwachting treedt per 1 januari 2023 de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer in werking. Deze wet zal bestuursorganen verplichten om voor ieder formeel bericht aan hen de elektronische weg open te stellen.
8. Functionaliteit (Bruikbaarheid) Adoptie en training
Om een bijdrage te leveren bij het behalen van de organisatie doelstellingen wordt nieuwe functionaliteit ingezet waarbij training en adoptie (organisatiebreed) van groot belang is.

Zorgzame gemeente

Trends en ontwikkelingen

Voor het programma Zorgzame gemeente zijn de volgende trends en ontwikkelingen van belang:

1. Afstand tot de arbeidsmarkt
Ondanks krapte op de arbeidsmarkt is het lastig inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen. Mogelijk zullen er meer maatwerkvoorzieningen ingezet moeten worden om iemand werkfit te maken.
2. Participatiewet
De bijverdiengrenzen in de Participatiewet zullen verruimd worden. Daarnaast wordt de kostendelersnorm gewijzigd zodat inwonende jongvolwassenen tot 27 jaar niet langer meetellen als kostendeler voor de uitkering van huisgenoten.
3. Gevolgen Oekraïne-crisis
Er zijn zorgen over de gevolgen van de Oekraïne-crisis. Er wordt extra druk op de wachtlijsten van de zorg verwacht. Mogelijk heeft de crisis wel een (tijdelijke) positieve invloed op de tekorten op de arbeidsmarkt.
4. Vluchtelingen/vergunninghouders
Er is onzekerheid over toekomstige vluchtelingenstromen en aantal te huisvesten vergunninghouders. Dit zou als gevolg kunnen hebben dat de taakstelling verhoogd wordt en gemeenten meer woningen beschikbaar moeten stellen aan vergunninghouders. Door de huidige druk op de azc locaties in verband met de vluchtelingenstromen zullen vergunninghouders die niet op tijd woonruimte toegewezen krijgen, opgevangen moeten worden in een tussenvoorziening of andere vorm van huisvesting.
5. Huisvesting
Er is een tekort aan huisvesting voor diverse doelgroepen. Denk aan statushouders, jongeren, spoedzoekers en dak- en thuislozen. De doorstroming naar vervolghuisvesting kan verbeterd worden door gebruik te maken van verschillende woonvormen, bijvoorbeeld tijdelijke woonruimte in afwachting van definitieve huisvesting. Deze woonvormen zijn er op dit moment nog niet.
6. Schuldenproblematiek
Het aantal inwoners met problematische schulden zijn stabiel/neemt licht af. De gevolgen van de inflatie en afbouw coronamaatregelen kunnen deze trend doen breken.
7. Energiekosten
Er zijn zorgen om de financiële gevolgen van de hoge kosten van gas en energie. De verwachting is dat meer mensen met energiearmoede te maken krijgen. Door de hoge inflatie zal rondkomen voor de lage en middeninkomens lastiger worden. Dit zorgt voor een risico met betrekking tot schuldenproblematiek of nog meer gevolgen van armoede.
8. Wet Maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
Volgens het landelijk voorspelmodel Wmo hebben we in 2023 (ten opzichte van 2020) 7% meer inwoners die een beroep doen op de Wmo. Dit percentage loopt op tot 21% in 2025.

9. Zorg- en hulpvragen

Toenemende bestaansonzekerheid (Corona, Oekraïne) heeft impact op zorg- en hulpvragen bij ouders en kinderen. Stresstoename werkt kostenverhogend in het sociaal domein. Investeren in preventie zal kostenverlagend werken.

10. Beschermd wonen

De decentralisatie van de Beschermd wonen taak is uitgesteld naar 2024. Na besluitvorming in 2022 over de geactualiseerde toekomstvisie Beschermd wonen en maatschappelijke opvang en de daaraan gekoppelde samenwerkingsafspraken tussen de vier gemeenten in de Kop van NH, worden in 2023 de voorbereidingen van de decentralisatie afgerond.

11. Dak- en thuislozen

In 2021/2022 met uitloop naar 2023 wordt het regionale 'Versterkingsplan dak- en thuislozen' uitgevoerd. In 2023 wordt zorg gedragen voor de borging en eventuele uitbreiding, zo nodig met gebruikmaking van het structureel extra budget dat binnenkort beschikbaar komt voor de aanpak van dakloosheid vanuit het Rijk.

12. Openbare geestelijke gezondheidszorg (Oggz)

De gemeenten willen de Openbare geestelijke gezondheidszorg versterken. Beoogd wordt een aantal verbeteringen in de ketenaanpak te realiseren en vanaf 2023 en in overleg met de GGD tot een financieel gezonde en duurzame OGGZ-aanpak te komen.

13. Ervaringsdeskundigheid

De inzet van ervaringsdeskundigheid blijkt van toegevoegde waarde te zijn. De wens bestaat ervaringsdeskundigheid duurzaam in te passen in de gemeentelijke gelederen.

14. Jeugdzorg

In 2023 wordt er landelijk een extra bezuiniging opgelegd aan gemeenten voor Jeugd, bovenop de 'Hervormingsagenda jeugd' die in 2021/ 22 is ontwikkeld en gekenmerkt wordt door bezuinigingsmaatregelen (inperken van de jeugdwet). De Hervormingsagenda Jeugd die door alle partijen gezamenlijk is ontwikkeld, is hierdoor stil komen te liggen. Rijk en gemeenten staan tegenover elkaar. Of het proces rondom de hervormingsagenda en de benodigde maatregelen in de praktijk wel tijdig wordt afgemaakt en of reeds ingeboekte bezuinigingen wel worden gehaald, is nu de vraag. De voorgenomen en extra bezuinigingen vanuit het Rijk op Jeugdzorg gelden van af 2023. Dit zou tot een tekort op de begroting kunnen leiden.

- De meest specialistische jeugdhulp zal de komende periode deels ook bovenregionaal worden ingekocht op het schaalniveau van 9 jeugdhulpregio's. Hiertoe is een bovenregionale governance structuur in de maak. Het budgetrecht ligt echter bij de lokale raden, dus hier zit mogelijk een risico voor de democratische legitimiteit.
- Daarnaast zijn er ontwikkelingen die ervoor zorgen dat de jeugdzorglasten stijgen. Voorbeelden hiervan zijn de beweging naar zo thuis mogelijk opgroeien (kleinschaligheid i.p.v. grootschaligheid), producten jeugdzorg worden duurder, arbeidsmarktproblematiek.
- Complexe scheidingen blijven de jeugdzorg en de veiligheidsketen vooralsnog flink belasten. Investeren in de mogelijkheden om zorg, kennis en vaardigheden bij ouders te krijgen kan de negatieve spiraal doorbreken. De Integrale aanpak in het wijkteam en het kunnen inzetten op zorg voor ouders is voorwaardelijk om de zorgkosten, de inspanningen rondom het herstellen van veiligheid en de belasting van het stelsel te beperken. Het kwaliteitskader voor veiligheid voor wijkteams is een randvoorwaarde.

- Er wordt gewerkt aan het toekomstscenario voor de jeugdbescherming. Door de inzet op voorkoming uithuisplaatsing en voorkoming escalatie door verkorten van trajecten en prioritering van veiligheid voordat hulp wordt ingezet.
- De inzet van expertisenetwerken bij complexe zorgen en inzet op betere samenwerking met de jeugdbescherming en jeugdreclassering, zullen het tijdig vinden van passende hulp voor kinderen met een beschermingsmaatregel helpen verbeteren. Dit leidt tot betere en goedkopere inzet van de zorg voor jeugdigen en gezinnen. Dit geldt ook voor de inzet van volwassen GGZ in deze context. Dit zal leiden tot minder inzet van jeugdhulp.
- Rondom Jeugd en Beschermd Wonen moet de regio gaan voldoen aan de norm voor opdrachtgeverschap (NVO). Hoewel ingepast in reeds lopende trajecten zullen er activiteiten moeten worden ontplooid die voorbereidings- en uitvoeringstijd vragen van beleidsadviseurs. Het betreft in het bijzonder het organiseren van activiteiten waarbij in overleg wordt gegaan met inwoners, zorgaanbieders en andere stakeholders met wie de gemeente een subsidierelatie heeft of een overeenkomst heeft gesloten. Doel hiervan is te komen tot een doorontwikkeling van de samenwerking (partnerschap).

Vitale gemeente

Trends en ontwikkelingen

Voor het programma Vitale gemeente zijn de volgende trends en ontwikkelingen van belang:

1. Verkeer
Den Helder kent files tijdens de piekmomenten wanneer veel bezoekers van en naar Texel reizen.
2. De stad Den Helder
Den Helder kent betere voorzieningen, een beter imago en meer trotse inwoners dan voor de recente stadsvernieuwing.
3. Marine
De marine groeit (meer personeel, schepen, extra bedrijvigheid) als gevolg van kabinetsbeleid.
4. Energietransitie
  - Bedrijven zoeken vanwege de energietransitie naar een plek om hun activiteiten op zee uit te voeren.
  - De internationale ontwikkelingen dwingen tot een versnelling in de transitie naar duurzame energie.
  - Waterstof wordt gezien als een belangrijke energiedrager in de energietransitie.
5. Werkgelegenheid
Den Helder kent veel vacatures die werkgevers moeilijk kunnen vervullen.
6. Wonen
De vraag naar woningen neemt toe, met daarin ook een behoefte aan bijzondere woonvormen, zoals bijvoorbeeld tiny houses of hofjeswoningen.

Leefbare gemeente

Trends en ontwikkelingen

Voor het programma Leefbare gemeente zijn de volgende trends en ontwikkelingen van belang:

1. Oplopende kosten
De kosten voor materialen en menskracht zijn de afgelopen periode over de gehele linie gestegen.
2. Sport
We willen mensen meer laten sporten in de openbare ruimte middels QR-codes.
3. Cultureel erfgoed
De opzet is om naast onderhoud, beheren en ontwikkelen van cultureel erfgoed deze beter te promoten en deze mee te nemen in de subsidievoorwaarden.
4. Verbinding
Overkoepelend kader moet cultuur, erfgoed en toerisme meer met elkaar verbinden en verder versterken.
5. Omgeving
Mensen zijn door Corona meer bewust met hun omgeving bezig en melden overlast, afval en vernielingen eerder.
6. Energie
Mede dankzij de stijgende energieprijzen neemt de noodzaak van energiebesparing en het gebruik van duurzame energie toe.

Financiële ontwikkelingen per programma

Bestuurlijke vernieuwing

Overzicht van de geraamde bedragen vóór bestemming en de mutaties in de reserves:

(De bedragen in de tabellen zijn x € 1.000 weergegeven)

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Bestuurlijke vernieuwing				
Exploitatie				
Lasten	-43.431	-42.738	-42.345	-42.345
Baten	156.454	156.226	156.930	157.078
Resultaat voor bestemming	113.023	113.488	114.585	114.733
Reserves				
Stortingen (lasten)				
Onttrekkingen (baten)	2.837	2.222	2.219	2.219
Totaal mutaties reserves	2.837	2.222	2.219	2.219
Saldo van baten en lasten	115.860	115.710	116.805	116.953

Overzicht van de geraamde bedragen per stand:

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Primitieve begroting	115.506	115.312	116.077	116.077
Eerste tussenrapportage 2022	-1.073	-1.064	-1.042	-1.035
Kadernota	1.427	1.462	1.769	1.910
Saldo van baten en lasten	115.860	115.710	116.805	116.953

De structurele mutaties uit de Eerste tussenrapportage 2022 alsmede de mutaties uit de Kadernota worden hieronder toegelicht, waarbij de administratieve wijzigingen en de mutaties van € 10.000 en kleiner als totaal worden weergegeven:

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Primitieve begroting	115.506	115.312	116.077	116.077
Eerste tussenrapportage 2022	-1.073	-1.064	-1.042	-1.035
<i>Administratieve wijzigingen</i>	-325	-317	-299	-299
<i>Mutaties < € 10.000</i>	-14	-14	-14	-14
<i>Autonome ontwikkelingen</i>	-734	-734	-729	-722
Exploitatie	-734	-734	-729	-722
Cao-afspraken	-753	-753	-753	-753
<p>Sinds januari 2022 is een nieuwe CAO voor gemeenten van kracht. In de CAO zijn afspraken gemaakt over het salaris (inclusief eenmalige uitkering, het minimum salaris, een thuiswerkvergoeding, verlof en vitaliteit).</p> <p>In de primitieve (meerjaren)begroting was rekening gehouden met een verwachte salarisstijging (1,8%) maar deze inschatting was lager dan in het uiteindelijke akkoord is overeengekomen (gemiddeld over 2022 3,3% en structureel 3,9%).</p>				
Gemeentefonds: decembercirculaire 2021	332	332	337	344
<p>De financiële effecten van de decembercirculaire 2021 zijn verwerkt. Het totaal effect van deze circulaire bedraagt € 130.000 positief in 2022, in de overige jaren is het effect nihil. Dit staat verdeeld over de programma's Bestuurlijke Vernieuwing en Zorgzame gemeente.</p> <p>In 2022 ontvangen we € 800.000 meer algemene uitkering, in de jaren erna circa € 600.000 meer. Dit komt samen met enkele taakmutaties op het gebied van dienstverlening naar voren onder programma Bestuurlijke vernieuwing.</p> <p>Daarnaast is er een compensatie ontvangen voor de salaris stijging binnen het zorgdomein van ruim € 300.000. Dit is verwerkt binnen het programma Zorgzame gemeente.</p>				

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Opgavemanagers	-313	-313	-313	-313
<p>Eind 2021 is besloten om de formatie uit te breiden met een aantal opgavemanagers. Een deel van de kosten hiervan wordt binnen de begroting opgevangen. Het restant komt ten laste van de algemene middelen.</p> <p>De bij het raadsbesluit aangegeven € 450.000 was een afgeronde eerste inschatting inclusief eenmalige wervings- en selectiekosten. Voor 2022 komen de extra kosten op € 413.000, structureel worden de extra kosten geschat op € 313.000.</p>				
Kadernota	1.427	1.462	1.769	1.910
Mutaties < € 10.000	-8	-8	-8	-8
Autonome ontwikkelingen	1.475	1.510	1.817	1.958
Exploitatie	-531	-498	-188	-47
Gemeentefonds: septembercirculaire 2021	-329	-296	14	155
<p>De meerjarige financiële effecten van de septembercirculaire 2021 zijn verwerkt.</p> <p>In 2023 en 2024 ontvangen we circa € 300.000 minder algemene uitkering oplopend tot € 150.000 meer in 2026. Dit komt naar voren in het programma Bestuurlijke vernieuwing.</p> <p>In de circulaire is een flinke korting op Beschermd wonen doorgevoerd (ruim € 2 miljoen). Deze wordt verrekend met de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve. Ook deze verrekening is verwerkt in het programma Bestuurlijke vernieuwing.</p> <p>Er is daarnaast nog voor € 58.000 aan taakmutaties verwerkt in het programma Zorgzame gemeente.</p>				
Ontwikkelingen ICT	-116	-116	-116	-116
<p>Van de ontwikkelingen op ICT gebied, was het structurele effect nog niet in de begroting was opgenomen. het gaat om applicaties als GGI veilig, Mijn aanvragen en e-diensten sociaal domein. Daarnaast zijn er extra licentiekosten voor MS Teams als gevolg van de uitfasering van Skype.</p>				
Indexering				
<p>In de Kadernota wordt jaarlijks een indexering opgenomen ter compensatie van loon- en prijsstijgingen voor de gemeente, gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen (totaal € 4,4 miljoen). Daarnaast worden de inkomsten uit gemeentelijke heffingen ook geïndexeerd (€ 800.000). We gaan er vanuit dat de meicirculaire van het Gemeentefonds voldoende dekking voor deze indexeringen zal bieden.</p>				
Aanvraag aanvullend krediet renovatie Ambachtsweg	-40	-40	-40	-40
<p>Voor de renovatie van de Ambachtsweg wordt een aanvullend krediet van € 1.029.000 gevraagd. De hiermee samenhangende kapitaallasten komen voor het eerst in 2023 op. Hier tegenover staat dat het resterende energiebudget kan vervallen doordat het gebouw volledig energieneutraal wordt.</p>				

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Omzetting inhuur in eigen personeel	-46	-46	-46	-46
<p>Gebleken is dat er structureel een groot aantal project gerelateerde medewerkers wordt ingehuurd. Omdat dit structureel is, is besloten dit om te zetten in eigen personeel. Op die manier blijft de kennis in huis en wordt de omvang van de inhuur beperkt.</p> <p>Omdat een deel van deze uitbreiding gedekt wordt uit extra inkomsten uit bestemmingsplannen is ook sprake van budgettoename in programma 1. De extra inkomsten worden verantwoord bij programma 3.</p>				
Reserves	2.006	2.008	2.005	2.005
Gemeentefonds: septembercirculaire 2021	2.006	2.008	2.005	2.005
<p>De meerjarige financiële effecten van de septembercirculaire 2021 zijn verwerkt. In 2023 en 2024 ontvangen we circa € 300.000 minder algemene uitkering oplopend tot € 150.000 meer in 2026. Dit komt naar voren in het programma Bestuurlijke vernieuwing. In de circulaire is een flinke korting op Beschermd wonen doorgevoerd (ruim € 2 miljoen). Deze wordt verrekend met de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve. Ook deze verrekening is verwerkt in het programma Bestuurlijke vernieuwing. Er is daarnaast nog voor € 58.000 aan taakmutaties verwerkt in het programma Zorgzame gemeente.</p>				
Autonome ontwikkelingen bovenmatig	-40	-40	-40	-40
Exploitatie	-40	-40	-40	-40
Tariefstijging licentiekosten Microsoft	-40	-40	-40	-40
De kosten voor Microsoft licenties zijn met 17% toegenomen.				
Saldo van baten en lasten	115.860	115.710	116.805	116.953

Zorgzame gemeente

Overzicht van de geraamde bedragen vóór bestemming en de mutaties in de reserves:

(De bedragen in de tabellen zijn x € 1.000 weergegeven)

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Zorgzame gemeente				
Exploitatie				
Lasten	-102.892	-101.514	-101.469	-101.474
Baten	30.051	30.978	31.666	31.666
Resultaat voor bestemming	-72.840	-70.536	-69.803	-69.808
Reserves				
Stortingen (lasten)	-4.240	-4.899	-5.450	-5.450
Onttrekkingen (baten)	517	517	662	662
Totaal mutaties reserves	-3.723	-4.382	-4.788	-4.788
Saldo van baten en lasten	-76.563	-74.918	-74.591	-74.596

Overzicht van de geraamde bedragen per stand:

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Primitieve begroting	-75.112	-74.442	-73.841	-73.841
Eerste tussenrapportage 2022	-236	-238	-242	-247
Kadernota	-1.216	-238	-508	-508
Saldo van baten en lasten	-76.563	-74.918	-74.591	-74.596

De structurele mutaties uit de Eerste tussenrapportage 2022 alsmede de mutaties uit de Kadernota worden hieronder toegelicht, waarbij de administratieve wijzigingen en de mutaties van € 10.000 en kleiner als totaal worden weergegeven:

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Primitieve begroting	-75.112	-74.442	-73.841	-73.841
Eerste tussenrapportage 2022	-236	-238	-242	-247
<i>Administratieve wijzigingen</i>	73	73	73	73
<i>Autonome ontwikkelingen</i>	-309	-311	-315	-320
Exploitatie	2.362	2.360	2.356	2.351
Huisvestingslasten gesloten jeugdhulp	-35	-35	-35	-35
<p>Vanaf 2015 heeft het Rijk de huisvesting van de JeugdzorgPlus-instellingen bekostigd via de zogenaamde 'Normatieve Huisvestingscomponent' (NHC). Deze bekostiging loopt vanaf 2021 via de gemeenten. Wij ontvangen de benodigde bedragen via de algemene uitkering en moeten dit doorbetalen aan de jeugdzorgplus-instelling.</p>				
Gemeentefonds: decembercirculaire 2021	-334	-336	-340	-345
<p>De financiële effecten van de decembercirculaire 2021 zijn verwerkt. Het totaal effect van deze circulaire bedraagt € 130.000 positief in 2022, in de overige jaren is het effect nihil. Dit staat verdeeld over de programma's Bestuurlijke Vernieuwing en Zorgzame gemeente. In 2022 ontvangen we € 800.000 meer algemene uitkering, in de jaren erna circa € 600.000 meer. Dit komt samen met enkele taakmutaties op het gebied van dienstverlening naar voren onder programma Bestuurlijke vernieuwing. Daarnaast is er een compensatie ontvangen voor de salarisstijging binnen het zorgdomein van ruim € 300.000. Dit is verwerkt binnen het programma Zorgzame gemeente.</p>				
Collectieve verzekeringskosten	60	60	60	60
<p>In 2020 en 2021 is ongeveer € 800.000 aan collectieve ziektekostenverzekeringspremies uitgegeven. In de begroting is een hoger budget opgenomen. Daarom kan een bedrag van € 60.000 vrijvallen.</p>				

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Eigen bijdrage Beschermd wonen	-231	-231	-231	-231
We ontvangen circa € 231.000 minder eigen bijdrage dan begroot. Dit komt met name door de afname in aantallen Beschermd wonen door overgang van een deel van de taak naar de Wet Langdurige zorg (WLz). Dit deel loopt via de reserve en heeft daarom geen effect op ons begrotingssaldo.				
Beschermd wonen	2.902	2.902	2.902	2.902
Als gevolg van de uitname WLz zien we de kosten van Beschermd wonen dalen met € 2,9 miljoen. Hiertegenover staat dat we ook minder ontvangsten krijgen via de algemene uitkering. De mutaties binnen het budget van Beschermd wonen muteren we in de reserve beschermd wonen (zie onderdeel reserve hieronder). Dit heeft daardoor per saldo geen effect op ons begrotingssaldo.				
Reserves	-2.671	-2.671	-2.671	-2.671
Eigen bijdrage Beschermd wonen	231	231	231	231
We ontvangen circa € 231.000 minder eigen bijdrage dan begroot. Dit komt met name door de afname in aantallen Beschermd wonen door overgang van een deel van de taak naar de Wet Langdurige zorg (WLz). Dit deel loopt via de reserve en heeft daarom geen effect op ons begrotingssaldo.				
Beschermd wonen	-2.902	-2.902	-2.902	-2.902
Als gevolg van de uitname WLz zien we de kosten van Beschermd wonen dalen met € 2,9 miljoen. Hiertegenover staat dat we ook minder ontvangsten krijgen via de algemene uitkering. De mutaties binnen het budget van Beschermd wonen muteren we in de reserve beschermd wonen (zie onderdeel reserve hieronder). Dit heeft daardoor per saldo geen effect op ons begrotingssaldo.				
Kadernota	-1.216	-238	-508	-508
<i>Administratieve wijzigingen</i>	270	270		
<i>Autonome ontwikkelingen</i>	-1.486	-508	-508	-508
Exploitatie	-1.762	588	1.180	1.180
Motie terugdraaien Eigen Bijdrage WMO-taxivervoer	-450	-450	-450	-450
De raad heeft in de raadsvergadering van 7 maart 2022 een motie aangenomen met betrekking tot het terugdraaien van de eigen bijdrage voor het WMO - taxivervoer. De raad heeft het college verzocht om de eigen bijdrage voor het WMO - taxivervoer met terugwerkende kracht vanaf het moment van invoering af te schaffen. De financiële gevolgen daarvan zijn in deze kadernota verwerkt.				

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Bijstelling budget WMO vanwege achterstanden	-552			
<p>In verband met de achterstanden die zijn opgelopen in 2021 met betrekking tot de Wmo konden de geplande hercontroles niet plaatsvinden. De achterstanden zijn opgelopen door een stijging van het aantal aanvragen, de toename van de complexiteit van de aanvragen, stijging ziekteverzuim van medewerkers in coronatijd, krappe arbeidsmarkt en de inrichting van het huidige proces. In de commissie van 1 maart 2022 is het plan van aanpak oplopende afhandeltermijn WMO besproken. In dit plan is ook opgenomen dat de hercontroles in 2022 plaatsvinden. Hiermee schuift het verwachte financiële voordeel een half jaar op en veroorzaakt dit een incidenteel nadeel in 2023.</p>				
Gemeentefonds: septembercirculaire 2021	-58	-58	-58	-58
<p>De meerjarige financiële effecten van de septembercirculaire 2021 zijn verwerkt. In 2023 en 2024 ontvangen we circa € 300.000 minder algemene uitkering oplopend tot € 150.000 meer in 2026. Dit komt naar voren in het programma Bestuurlijke vernieuwing. In de circulaire is een flinke korting op Beschermd wonen doorgevoerd (ruim € 2 miljoen). Deze wordt verrekend met de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve. Ook deze verrekening is verwerkt in het programma Bestuurlijke vernieuwing. Er is daarnaast nog voor € 58.000 aan taakmutaties verwerkt in het programma Zorgzame gemeente.</p>				
BUIG budget	-702	1.096	1.688	1.688
<p>Dit betreft een nadelige bijstelling van € 3.180.000 van de verwachte ontvangsten vanuit het Rijk conform de voorlopige uitkering 2022. Dit nadeel wordt verzacht doordat we de uitgaven bijstellen aan de hand van de actuele stand van het aantal uitkeringsgerechtigden en de verwachte groei of afname hierin. We gaan op dit moment uit van 1504 uitkeringsgerechtigden in 2023. Dit geeft een voordeel van € 2.480.000. We zetten het restant van de reserve BUIG (€ 275.000) in om in 2023 een deel van dit tekort op te vangen. Deze mutaties samen geven een incidenteel nadelig effect van € 425.000 in 2023. De jaren erna is een uitname uit de reserve vooralsnog niet van toepassing.</p>				
Reserves	276	-1.096	-1.688	-1.688
BUIG budget	276	-1.096	-1.688	-1.688
<p>Dit betreft een nadelige bijstelling van € 3.180.000 van de verwachte ontvangsten vanuit het Rijk conform de voorlopige uitkering 2022. Dit nadeel wordt verzacht doordat we de uitgaven bijstellen aan de hand van de actuele stand van het aantal uitkeringsgerechtigden en de verwachte groei of afname hierin. We gaan op dit moment uit van 1504 uitkeringsgerechtigden in 2023. Dit geeft een voordeel van € 2.480.000. We zetten het restant van de reserve BUIG (€ 275.000) in om in 2023 een deel van dit tekort op te vangen. Deze mutaties samen geven een incidenteel nadelig effect van € 425.000 in 2023. De jaren erna is een uitname uit de reserve vooralsnog niet van toepassing.</p>				
Saldo van baten en lasten	-76.563	-74.918	-74.591	-74.596

Vitale gemeente

Overzicht van de geraamde bedragen vóór bestemming en de mutaties in de reserves:

(De bedragen in de tabellen zijn x € 1.000 weergegeven)

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Vitale gemeente				
Exploitatie				
Lasten	-12.272	-11.206	-11.063	-11.063
Baten	6.391	5.134	4.559	4.559
Resultaat voor bestemming	-5.880	-6.072	-6.504	-6.504
Reserves				
Stortingen (lasten)	-424	-236	-82	-82
Onttrekkingen (baten)	205	205	187	187
Totaal mutaties reserves	-219	-32	105	105
Saldo van baten en lasten	-6.099	-6.103	-6.400	-6.400

Overzicht van de geraamde bedragen per stand:

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Primitieve begroting	-6.009	-6.072	-6.351	-6.351
Eerste tussenrapportage 2022	181	173	155	155
Kadernota	-272	-204	-204	-204
Saldo van baten en lasten	-6.099	-6.103	-6.400	-6.400

De structurele mutaties uit de Eerste tussenrapportage 2022 alsmede de mutaties uit de Kadernota worden hieronder toegelicht, waarbij de administratieve wijzigingen en de mutaties van € 10.000 en kleiner als totaal worden weergegeven:

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Primitieve begroting	-6.009	-6.072	-6.351	-6.351
Eerste tussenrapportage 2022	181	173	155	155
<i>Administratieve wijzigingen</i>	167	159	141	141
<i>Mutaties < € 10.000</i>	-3	-3	-3	-3
<i>Autonome ontwikkelingen</i>	17	17	17	17
Exploitatie	17	17	17	17
Structureel budget ten behoeve van Klimaatadaptie	-20	-20	-20	-20
<p>Er is een afspraak gemaakt met Hollands Kroon, Schagen, Texel en het Hoogheemraadschap om samen op te trekken inzake de planontwikkeling voor maatregelen op het gebied van klimaatadaptie. Alle deelnemers doen hiervoor een bijdrage. Den Helder voert de gezamenlijke administratie. Vanwege de gedeelde budgetinleg en het onzekere tijdstip van de uitgaven wordt naar aanleiding hiervan voorgesteld een bestemmingsreserve in te stellen. Hierdoor blijven budgetten beschikbaar en vervallen deze niet bij afsluiten van een boekjaar.</p>				
Toename inkomsten parkeren	37	37	37	37
<p>Voor parkeervergunningen en invalideparkeerplaatsen ontvangt de gemeente parkeerinkomsten. De werkelijke inkomsten blijken structureel hoger te zijn dan het begrote bedrag, Daarom wordt de raming verhoogd. Er zijn middelen nodig voor een onderzoek naar de parkeerdruk. Ingeschat wordt dat de hogere inkomsten zeker hoog genoeg zijn om de gevraagde uitgaven voor dit genoemde onderzoek op te vangen. Dit onderzoek wordt gehouden in 2022 en het bedrag daarvoor is meegenomen in de eerste tussenrapportage.</p>				
Kadernota	-272	-204	-204	-204
<i>Autonome ontwikkelingen</i>	-272	-204	-204	-204

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Exploitatie	-272	-204	-204	-204
Extra bijdrage onderhoud en inrichtingsmaatregelen Port of Den Helder (PoDH)	-318	-250	-250	-250
<p>Ter bekostiging van diverse (publieke) infrastructurele onderhoudsmaatregelen van PoDH heeft de gemeenteraad op 7 maart 2022 (2022-004941) besloten op een vergoeding van € 5,8 miljoen aan PoDH beschikbaar te stellen. Dit als aanvulling op het eerdere in 2019 toegekende onderhoudsbudget van € 14,4 miljoen (uit het budget coalitieakkoord haven € 1 miljoen). De kapitaallasten van de onderhoudskosten in 2022 bedragen structureel € 250.000.</p>				
Omzetting inhuur in eigen personeel	46	46	46	46
<p>Gebleken is dat er structureel een groot aantal project gerelateerde medewerkers wordt ingehuurd. Omdat dit structureel is, is besloten dit om te zetten in eigen personeel. Op die manier blijft de kennis in huis en wordt de omvang van de inhuur beperkt. Omdat een deel van deze uitbreiding gedekt wordt uit extra inkomsten uit bestemmingsplannen is ook sprake van budgettoename in programma 1.</p> <p>De extra inkomsten worden verantwoord bij programma 3.</p>				
Saldo van baten en lasten	-6.099	-6.103	-6.400	-6.400

Leefbare gemeente

Overzicht van de geraamde bedragen vóór bestemming en de mutaties in de reserves:

(De bedragen in de tabellen zijn x € 1.000 weergegeven)

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Leefbare gemeente				
Exploitatie				
Lasten	-56.323	-55.858	-55.859	-55.859
Baten	20.513	20.513	20.513	20.513
Resultaat voor bestemming	-35.810	-35.345	-35.346	-35.346
Reserves				
Storting (lasten)	-120	-120	-120	-120
Onttrekking (baten)	217	217	217	217
Totaal mutaties reserves	97	97	97	97
Saldo van baten en lasten	-35.713	-35.248	-35.249	-35.249

Overzicht van de geraamde bedragen per stand:

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Primitieve begroting	-34.754	-34.289	-34.560	-34.560
Eerste tussenrapportage 2022	83	83	83	83
Kadernota	-1.042	-1.042	-772	-772
Saldo van baten en lasten	-35.713	-35.248	-35.249	-35.249

De structurele mutaties uit de Eerste tussenrapportage 2022 alsmede de mutaties uit de Kadernota worden hieronder toegelicht, waarbij de administratieve wijzigingen en de mutaties van € 10.000 en kleiner als totaal worden weergegeven:

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Primitieve begroting	-34.754	-34.289	-34.560	-34.560
Eerste tussenrapportage 2022	83	83	83	83
<i>Administratieve wijzigingen</i>	85	85	85	85
<i>Mutaties < € 10.000</i>	-8	-8	-8	-8
<i>Autonome ontwikkelingen</i>	7	7	7	7
Exploitatie	7	7	7	7
Onderhoudsbudget sportpark Ruyghweg	-88	-88	-88	-88
Bij de exploitatieopzet van het sportpark is rekening gehouden met een onderhoudsbudget. Dit budget was nog niet opgenomen in de begroting. Dat gebeurt nu alsnog.				
Wildopvang	40	40	40	40
Door de raad is een budget van € 150.000 voor de Wildopvang beschikbaar gesteld. € 40.000 hiervan wordt ingezet voor kapitaallasten van de nieuwbouw. Deze kapitaallasten zijn als zodanig ook geraamd, maar dit is nog niet op het oorspronkelijke budget in mindering te gebracht. Dat wordt hierbij gecorrigeerd.				
Verhogen subsidie L.O.S. op grond raadsnotie	-15	-15	-15	-15
In 2021 is een raadsnotie aangenomen waarin verzocht werd de subsidie aan de L.O.S. structureel op € 115.000 te brengen.				
Verlagen subsidie budget historische gebouwen	70	70	70	70
Door de herschikking van het beheer van diverse historische gebouwen en de herverdeling van hieraan gerelateerde subsidies kan een restbudget van € 70.000 afgeraamd.				
Kadernota	-1.042	-1.042	-772	-772
<i>Administratieve wijzigingen</i>	-270	-270		

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Autonome ontwikkelingen	-330	-330	-330	-330
Exploitatie	-330	-330	-330	-330
Herdenkingsbos	-10	-10	-10	-10
<p>25 mei 2021 is door de PvdA de motie 'Helder bos- en bomenstrategie' ingediend. Onderdeel van deze motie is: 'een voorstel te doen over het inrichten van een herdenkingsbos met in het bijzonder de mogelijkheden daarvoor op het terrein van het Vogelasiel 'De Paddenstoel' te bezien'.</p> <p>Met een raadsinformatiebrief (februari 2022) is eerder een (andere) geschikte locatie voorgesteld. Voor de aanpassingen van het terrein voor de aanleg van een herdenkingsbos is een krediet nodig van €300.000. De extra jaarlasten hiervan bedragen €10.000.</p>				
Areaaluitbreiding	-300	-300	-300	-300
<p>De afgelopen jaren zijn diverse woonwijken aangelegd en is het beheer van andere openbare gebieden aan de gemeente overgedragen. Dit betreft onder andere Arsenaal, Spoorakade/Duik Medisch Centrum, Flaneerkade, Noorderhaaks, Kreekpark, Willem Alexanderhof fases 2,3,4 en 6 en Abbesteehof. Hierbij komen binnenkort nog de Dijkbuurt, het Molenplein en het Vinkenterrein.</p> <p>Daarnaast is het kwaliteitsniveau van het Loopuytpark en het Dorpsplein opgewaardeerd van B naar A.</p> <p>Voor deze uitbreidingen en opwaarderingen van de openbare ruimte en om het afgesproken kwaliteitsniveau te kunnen handhaven, is extra onderhoudsbudget.</p>				
Aanvullend krediet strandopgang Huisduinen	-20	-20	-20	-20
<p>Voor het project Strandopgang Huisduinen wordt een aanvullend krediet van € 370.000 gevraagd.</p> <p>De hiermee samenhangende kapitaallasten komen voor het eerst in 2023 op.</p>				
Autonome ontwikkelingen bovenmatig	-442	-442	-442	-442
Exploitatie	-442	-442	-442	-442
Wegenonderhoud	-242	-242	-242	-242
<p>Bij de werkzaamheden aan wegenonderhoud is sprake van een grote afhankelijkheid van aan aardolie gerelateerde producten, zoals brandstof voor het materieel en bitumen als grondstof van het asfalt.</p> <p>Om het planmatige onderhoud de komende jaren te kunnen blijven uitvoeren is daarom een extra verhoging, ten opzichte van de index, van het budget nodig.</p> <p>Het is op dit moment erg lastig om een goede inschatting van de verwachte verhogingen te maken. Vooralsnog wordt uitgegaan van extra verhogingen van 13% (voor elementenverharding) en 24% (voor asfalt).</p> <p>Deze problematiek speelt ook al in 2022. De aanpassing van dat budget 2022 is daarom ook opgevoerd bij de eerste tussenrapportage 2022.</p>				

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Onderhoud groen	-200	-200	-200	-200
Door extreme prijsstijgingen van bij derden weggezette werkzaamheden (van onder andere het maaibestek) voor groenonderhoud is een aanpassing van het budget onontkoombaar om hetzelfde kwaliteitsniveau te kunnen waarborgen.				
Saldo van baten en lasten	-35.713	-35.248	-35.249	-35.249

Overige ontwikkelingen voor het financieel perspectief

De ontwikkelingen

In dit hoofdstuk worden de financiële ontwikkelingen die van invloed zijn op het meerjarenperspectief 2023 – 2026 nader uitgewerkt. Hierbij komt het volgende aan bod:

- Technische uitgangspunten, waaronder:
  - Effect algemene uitkering (tot en met decembercirculaire 2021)
  - Indexering
  - Rente
- Extra autonome ontwikkelingen bovenop de index.

In verband met de in maart gehouden verkiezingen zijn in deze kadernota geen voorstellen voor nieuw beleid opgenomen.

Alle effecten bij elkaar genomen ontstaat het volgende meerjarenperspectief:

Bedrag x € 1.000	2023	2024	2025	2026
Stand meerjarenbegroting 2022-2025	-368	510	1.326	1.326
Eerste tussenrapportage 2022	-1.104	-1.106	-1.105	-1.103
Effect algemene uitkering	1.617	1.650	1.958	2.101
Mutaties ≤ € 10.000	-8	-8	-8	-8
Autonome ontwikkelingen, excl. algemene uitkering	-2.170	-1.123	-1.123	-1.125
Autonome ontwikkelingen bovenmatig	-482	-482	-482	-482
Saldo Kadernota 2023-2026	-2.515	-559	566	709

Algemene uitkering

Gemeenten zijn voor hun inkomsten grotendeels afhankelijk van het Rijk. De grootste bron van inkomsten wordt gevormd door de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Door middel van circulaire, normaal gesproken in mei, september en december, communiceert het Rijk over mutaties in het fonds.

De laatste meerjarig verwerkte circulaire betrof de meicirculaire 2021. Inmiddels zijn ook de september- en decembercirculaire 2021 verschenen. Over de septembercirculaire bent u separaat geïnformeerd. De meerjarige financiële effecten van de beide circulaire zijn in de Kadernota 2023-2026 verwerkt.

In de septembercirculaire 2021 is sprake van een aanzienlijk structureel extra bedrag ten opzichte van de meicirculaire. Dit wordt vooral veroorzaakt door een relatief grote aanpassing van het accres wegens toegenomen rijksuitgaven. Er is nu rekening gehouden met actuelere en daardoor meer realistische cijfers over de algemene kostenstijgingen bij gemeenten. Overigens is de verwachting dat de hogere uitgaven wegens de hogere CAO en bovenmatige prijsstijgingen in ieder geval gedeeltelijk gecompenseerd zullen worden in de meicirculaire 2022.

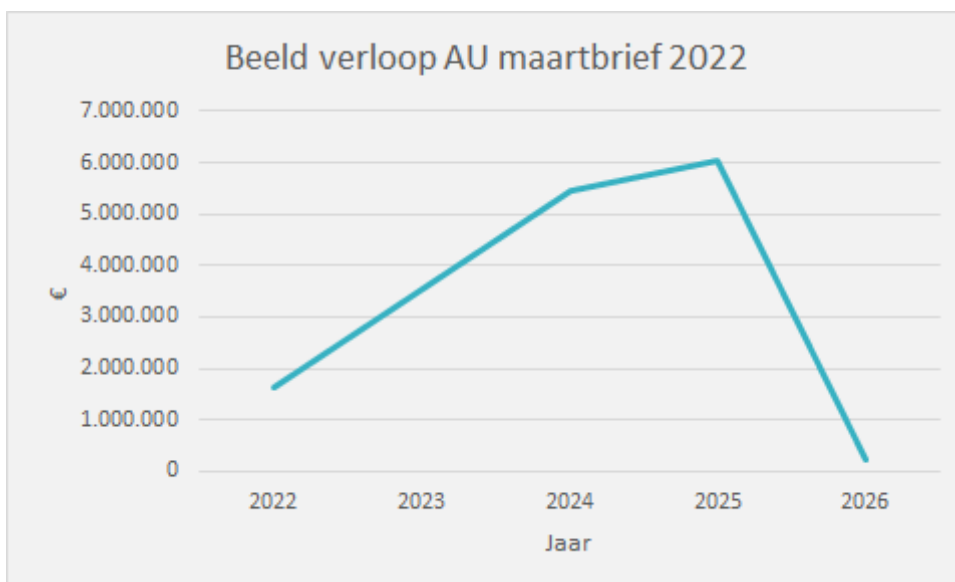
In de septembercirculaire is een korting van circa € 2 miljoen verwerkt op beschermd wonen. Deze grote daling van de bijdrage die wij als centrumgemeente ontvangen voor beschermd wonen hangt samen met het feit dat een deel van de cliënten die vallen onder deze regeling overgaat naar de Wet

Langdurige Zorg. Het saldo van de lagere uitkering van het Rijk en de lagere lasten is verwerkt in het programma Zorgzame gemeente en wordt gedekt uit de reserve Beschermd wonen.

De decembercirculaire 2021 bevatte meerjarig slechts enkele taakmutaties: een compensatie voor de stijging van zorgsalarissen binnen jeugdzorg en Wmo en een bedrag voor het versterken van de dienstverlening naar de inwoners. Beide bedragen zijn apart gezet. Hierdoor heeft de decembercirculaire meerjarig een te verwaarlozen effect op het begrotingssaldo.

Begin april is de maartbrief 2022 verschenen. De maartbrief bevat globale informatie over het financiële effect van het regeerakkoord en de invoering van het nieuwe verdeelmodel per 1 januari 2023. Omdat er geen aanpassingen in uitkeringsfactoren en maatstafgewichten plaatsvinden, heeft de brief niet de status van een circulaire. De maartbrief is daardoor vooral richtinggevend en biedt onvoldoende houvast om nu al in de cijfers van de kadernota op te nemen. Verwerking door het Rijk zal in de meicirculaire plaatsvinden. Wij hebben de maartbrief daarom als p.m. meegenomen in deze Kadernota.

Hoewel we vanwege de grote mate van onzekerheid geen cijfers hebben opgenomen, kunnen we wel het beeld schetsen dat uit de maartbrief volgt voor de komende jaren:

Het beeld dat de maartbrief schetst, is een meerjarig stijgend accres dat in 2026 terugvalt naar een structureel lager niveau, dus minder inkomsten. De minister van Binnenlandse Zaken geeft aan dat de terugval van het accres gecompenseerd zou kunnen worden door verruiming van het belastinggebied van gemeenten. Hoewel de uitwerking van deze verruiming nog moet plaatsvinden, is de terugval van het accres al wel in de maartbrief opgenomen. De maartbrief geeft daardoor geen compleet beeld van de nieuwe financieringssystematiek voor de periode na 2025.

Voor wat betreft de herijking van het Gemeentefonds is het ingroeipad voor gemeenten vertraagd. Hierdoor is het effect van de herijking over de jaren 2023 en 2024 minder nadelig dan eerder verwacht. Op dit moment is voor de gemeente Den Helder een nadelig herverdeeeffect van € 34,- per inwoner gecalculeerd dat vanaf 2025 volledig aan ons doorberekend wordt. Dit effect is op basis van peiljaar 2019 bepaald. De slag naar het jaar 2023 kan nog niet gemaakt worden, waardoor de uitkomst van de herijking op dit moment nog onzeker is.

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Effect septembercirculaire 2021	1.619	1.654	1.961	2.102
Effect decembercirculaire 2021	- 2	- 4	- 3	- 1
Maartbrief 2022	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal effect algemene uitkering	1.617	1.650	1.958	2.101

Indexering

De technische uitgangspunten voor de indexering worden jaarlijks op een vaste manier bepaald. Ook in deze Kadernota hanteren we die wijze. Echter, diverse ontwikkelingen laten ten tijde van het opstellen van deze kadernota een hoog inflatiepercentage zien. Vooralsnog worden de nu al bekende bovenmatige kostenstijgingen van bijvoorbeeld materialen, grondstoffen etc. zoveel mogelijk in beeld gebracht en zijn deze financieel in deze kadernota. Met het vaststellen van deze kadernota stelt de raad ook deze uitgangspunten vast.

Samenvatting uitgangspunten:

1. Loonontwikkeling	3,6 %
2. Prijsontwikkeling	3,0 %
3. Gemeenschappelijke regelingen	2,3 %
4. Gesubsidieerde instellingen	3,5 %
5. Gemeentelijke heffingen	3,3 %
6. Rente	zie toelichting

Toelichting:

Ontwikkeling loon- en prijsniveau

Bij de ontwikkeling van het loon- en prijsniveau worden de ontwikkelingen binnen de gemeente aan de ene kant en bij de gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen aan de andere kant onderscheiden. Voor de ontwikkelingen wordt gebruik gemaakt van de meest recente middellange termijnverkenning van het Centraal Planbureau (cpb)¹. Voor het percentage inzake de gemeenschappelijke regelingen wordt de index, zoals door de Regietafel Noord-Holland-Noord wordt gecommuniceerd, gehanteerd.

1. *Loonontwikkeling*

Op basis van de cpb-ramingen van maart 2022 wordt een prijsontwikkeling (prijsontwikkeling bruto binnenlands product) verwacht van 3,6%.

¹ Kerngegevens tabel actualisatie MLT, 9 maart 2022

2. *Prijsonwikkeling*

Op basis van de cpb-ramingen van maart 2022 wordt een prijsontwikkeling (prijsontwikkeling bruto binnenlands product) verwacht van 3%.

3. *Gemeenschappelijke regelingen (GR-en)*

Van de regietafel Noord-Holland-Noord is op 23 september 2021 de brief gedateerd die aan de gemeenschappelijke regelingen is gestuurd voor het hanteren van de index 2023, zoals door hen op te nemen in hun Kadernota/begroting. Deze index is gebaseerd op de CEP van maart 2021. Daarbij is tevens rekening gehouden met een correctie van 0,3% voor de prijsontwikkeling en 0,4% voor de loonontwikkeling, ten opzichte van 2020. In afwijking van de bovenstaande indices wordt dit percentage ook in de begroting van de gemeente opgenomen.

Op grond van deze brief komt het door de Regietafel bepaalde percentage uit op 2,3%.

4. *Gesubsidieerde instellingen*

Bij de gesubsidieerde instellingen is sprake van een 80/20 verhouding tussen loongevoelig en prijsgevoelig deel van de uitgaven, hiermee komt de loon/prijsontwikkeling voor 2021 uit op 3,5%. ($80\% \times 3,6\% = 2,9\% + 20\% \times 3\% = 0,6\% = 3,5\%$)

5. *Gemeentelijke heffingen*

Met als uitgangspunt een 50/50-verhouding tussen loon- en prijsgevoelig deel van de gemeentelijke uitgaven bedraagt het gemiddelde inflatieniveau voor 2023: 3,3%. ($1,8 + 1,5 = 3,3\%$)

Voor de rioolheffing geldt dat op grond van het beheerplan de trendmatige aanpassing voor loon- en prijsstijgingen gelijk loopt met het in het Gemeentelijk Rioleringsplan aangegeven percentage om tot een kostendeckende exploitatie te komen.

6. *Rente*

De omslagrente zal bij de begroting 2023 berekend worden.

Formatie

Peildatum voor de toegestane formatie is 1 januari 2022

1) Kerngegevenstabel actualisatie MLT, 9 maart 2022

Rente

De rente-omslag wordt bij de begroting 2023 berekend. Dit komt doordat voor de berekening van de rente-omslag de uitkomsten van de jaarrekening 2021 van belang zijn. Zij vormen de uitgangspunt op basis waarvan deze berekening gemaakt wordt. Ten tijde van het samenstellen van de kadernota zijn nog niet alle uitgangspunten beschikbaar.

Extra autonome ontwikkelingen bovenop de index.

Als gevolg van diverse mondiale ontwikkelingen, waaronder niet in het minst de oorlog tussen Rusland en Oekraïne, loopt de inflatie in een buitengewoon tempo op. Het is bijzonder lastig al die gevolgen, feitelijk zijn dat extra autonome ontwikkelingen bovenop de door het Centraal Planbureau in maart jl. bepaalde index, goed in kaart te brengen. Deze index is voor 2023 bepaald op 3,0%. Dit

terwijl er momenteel (i.c. april 2022) al prijsstijgingen van meer dan 11% ten opzichte van april 2021 zijn berekend.

In deze Kadernota hebben we die prijsontwikkelingen die min of meer 'hard' zijn al binnen de betreffende programma's verwerkt. In totaal houden we nu rekening met ongeveer € 500.000 extra voor bovenmatige kostenstijgingen.

Bij de totstandkoming van de programmabegroting 2023, die in de komende maanden verder wordt opgesteld, zullen we opnieuw beoordelen of naast deze € 5 ton, extra middelen benodigd zijn.

Totaaloverzicht geraamde bedragen vóór bestemming en de mutaties in de reserves:

	Begroting			
	2023	2024	2025	2026
Exploitatie				
Lasten	-214.917	-211.315	-210.736	-210.741
Baten	213.410	212.851	213.669	213.817
Resultaat voor bestemming	-1.507	1.536	2.933	3.076
Reserves				
Stortingen (lasten)	-4.784	-5.255	-5.652	-5.652
Onttrekkingen (baten)	3.776	3.161	3.285	3.285
Totaal mutaties reserves	-1.008	-2.094	-2.367	-2.367
Saldo van baten en lasten	-2.515	-559	566	709

Weerstandsvermogen

Deze paragraaf biedt op basis van een risicoanalyse en een overzicht van financiële kengetallen inzicht in de financiële positie van de gemeente Den Helder.

Weerstandsvermogen en -capaciteit

Weerstandsvermogen	2023	2024	2025	2026
weerstandscapaciteit	21.028.910	20.390.893	20.631.717	21.958.519
risico's	14.476.663	14.476.663	14.476.663	14.476.663
weerstandsvermogen	1,5%	1,4%	1,4%	1.5%

Voor de berekening van het weerstandsvermogen is eerst de omvang van de weerstandscapaciteit van belang. Deze heeft het volgende beeld:

Weerstandscapaciteit	2023	2024	2025	2026
algemene reserve	20.284.251	19.646.233	19.887.057	21.213.860
bestemmingsreserves	724.659	724.659	724.659	724.659
onvoorziene uitgaven	20.000	20.000	20.000	20.000
stille reserves				
onbenutte belastingcapaciteit	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
bezuinigingen	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
totale weerstandscapaciteit	21.028.910	20.390.893	20.631.717	21.958.519

Daarbij bestaat de specificatie van de bestemmingsreserves uit de reserves die niet specifiek gelabeld zijn aan concrete uitgaven.

Naam	2023	2024	2025	2026
reserve Drooghe Weert	32.000	32.000	32.000	32.000
evenementen	246.729	246.729	246.729	246.729
kunstopdrachten/aankoop kunstvoorwerpen	62.757	62.757	62.757	62.757
monumenten	22.884	22.884	22.884	22.884
bovenwijkse voorzieningen	133.245	133.245	133.245	133.245
DIVMAG-terrein	227.044	227.044	227.044	227.044
totaal vrije bestemmingsreserves	724.659	724.659	724.659	724.659

Ten aanzien van de risico's geldt dat er twee kleine wijzigingen zijn aangebracht ten opzichte van de jaarrekening over 2021. Het gaat om de iets vertraagde daling van de uitkering gemeentefonds: het eerste jaar daalt dat met een bedrag van € 7,50 per inwoner in plaats van € 15,00. Vervolgens is er rekening gehouden met een nieuwe claim wegens de verkoop van het voormalige postkantoor.

Daarnaast is er een aantal ontwikkelingen dat de aandacht verdient:

1. De ontwikkeling van de financiële positie van PoDH en het vervolg dat het rapport van Panteia krijgt;
2. De ontwikkeling van de kosten van de zorg, zowel van de Jeugdzorg als van de Wmo, alsmede de vergoeding daarvan door het Rijk, blijft lastig te voorspellen. Ondanks het schrappen van de korting die zou worden doorgevoerd, heeft de gemeente nog steeds tekorten op de Jeugdzorg.
3. De kosten en opbrengsten inzake Participatie (BUIG-regeling) is ook sterk afhankelijk van omstandigheden als de ontwikkeling van het aantal uitkeringsgerechtigden en dat van het macrobudget door het Rijk.

Resultaat jaarrekening 2021

Het resultaat van de jaarrekening 2021 bedraagt € 8.261.000 voordelig. Van dit saldo wordt in de jaarrekening voorgesteld aanvullend nog een bedrag van afgerond €2,4 miljoen door te schuiven naar 2022. Bij de berekening van het weerstandsvermogen is rekening gehouden met instemming van de raad daarop.

Reserves

Bij de Kadernota vindt normaliter ook een toets plaats of er reserves zijn die moeten worden opgeheven. Deze beleidsarme Kadernota vraagt een besluit van de raad om alle noodzakelijke financiële mutaties, waarvoor feitelijk dus geen keuze aan de orde, mee te nemen in de programmabegroting 2023. Aangezien de opheffing van reserves ook een keuze is, wordt het eventuele voorstel daartoe ook bij die begroting meegenomen.

In de tabel wordt het overzicht van reserves gehanteerd waarin de laatste stand zoals door de raad vastgesteld is verwerkt, namelijk de stand per 31 december 2021.

Reserves

Naam (bedragen x € 1.000)	Saldo 31-12-2021
Algemene reserve	18.556
Winst/verlies	8.261
Totaal algemene reserves	26.817
Nieuwbouw stadhuis	1.548
woonomgeving de Schooten	293
Res Drooghe Weert	32
Res. Bijdrage locatie RWS+	3.804
Evenementen	247
Helders perspectief	1.194
Regiodeal	82
Totaal beleidsprioriteiten	7.199
Kunstopdr./aank.kunstvoorwerp	63
Monumenten	23
Bovenwijkse voorzieningen	133
Res bodemsanering	783
Totaal meerjarig beleid	1.002
DIVMAG - terrein	227
Aankopen SH wet Voorkeursrecht	282
Buig	0
Af te stoten Gem.vastgoed	781
Beschermd wonen	1.801
Huurderving	39
Helders steunfonds	820
Totaal buffer voor risico's	3.950
Egalisatiereserve grondexploitatie	250
Stabilisatiefonds Algemene Uitkering	1.202
Egalisatiereserve leges vs kn bouwleges	344

Naam (bedragen x € 1.000)	Saldo
	31-12-2021
Totaal egalisereserves	1.796
Nieuwbouw Pijler/Herderschee	1.402
Onderw.cluster Pasteurstraat	1.914
Park.terrein de Schooten kap lasten	120
A. Pieckplein kap lasten	575
Noorderhaaks kap lasten	1.903
Polderweg kap lasten	418
Fietspad Duinweg kap lasten	129
Streepjesberg kap lasten	249
Villa Kakelbont kap lasten	260
Fietspad Ooghduyne kap lasten	200
Koningstraat kap lasten	2.370
Stadspark kap lasten	3.500
Sportlaan 10 kap lasten	375
Wildopvang kap lasten	220
Kerkgracht kap lasten	582
Servertime kap lasten	475
Renovatie Ambachtsweg	598
Laadpalen	28
Parkeerterrein De Schooten	
Totaal technische reserves	15.318
Alle Reserves	56.082